SVENSKT NÄRINGSLIV

Infrastrukturdepartementet	Vår referens/dnr:
Enheten för samhällets digitalisering	2022-64
i.remissvar@regeringskansliet.se	Er referens/dnr:
kopia: i.esd.remisser@regeringskansliet.se	I2022/01039

2022-06-03

Remissvar

Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om harmoniserade regler för skälig åtkomst till och användning av data (**dataakten**), COM(2022)

Svenskt Näringsliv välkomnar initiativen i dataakten med målet att dels öka tillgången till data och interoperabiliteten för data och å andra sidan att stimulera till mer datadelning. Svenskt Näringsliv håller med om att samordnade EU-insatser kan tillföra större värde till den europeiska ekonomin och det europeiska samhället jämfört med åtgärder som vidtas av enskilda medlemsstater. I detta avseende behöver företagen tydliga och proportionella regler som – så långt det är möjligt – är principbaserade och teknikneutrala för att säkerställa förutsägbarhet, uppmuntra innovationskraft och skapa ett positivt investeringsklimat.

EU har lagt fram en ambitiös agenda för att reglera dataekonomin. Till agendan hör flera lagstiftningsinitiativ, inklusive dataakten, som kommer att påverka förutsättningarna att driva företag i Europa.

Svenskt Näringsliv synpunkter om dataakten är huvudsakligen följande:

- ✓ Dataakten innebär en överreglering för företag i sektorer där inga problem har identifierats. Det kommer att ha en negativ inverkan på konkurrenskraften hos ekonomiska aktörer som befinner sig i Europa.
- ✓ På grundval av konsekvensbedömningen har EU-kommissionen både a) potentiellt underskattat de sannolika kostnaderna och b) potentiellt överskattat de sannolika fördelarna med förslaget om tvingande datadelning i artikel 4 och 5.
- ✓ Förslaget är oklart vad gäller vem som omfattas av bestämmelserna och vilken typ av data som avses.
- ✓ Definitionerna för ”produkt”, ”konkurrerande produkt” och ”relaterad tjänst” måste förtydligas.
- ✓ B2B- och B2C-dataåtkomst bör separeras för att undvika rättsosäkerhet.
- ✓ B2B dataåtkomst bör begränsas till att endast omfatta rådata.

Svenskt Näringsliv Confederation of Swedish Enterprise
Postadress/Address: SE-114 82 Stockholm Besök/Visitors: Storgatan 19 Telefon/Phone: +46 (0)8 553 430 00
svensktnaringsliv.se Org. Nr: 802000-1858

- ✓ De skyddsåtgärder som föreslås för att dela data B2B, B2C och B2G är otillräckliga och riskerar att undergräva incitamenten att investera i datainsamling.
- ✓ Att tvinga parter att ingå avtal skapar stor osäkerhet med oönskade ekonomiska risker för många berörda företag
- ✓ I förslaget anges inte vad som utgör "en rimlig ersättning" till datainnehavare för datadelning.
- ✓ Lagstiftarna behöver förtydliga artikel 27 och klargöra hur den bidrar till att öka tillgången till data, interoperabilitet och datadelning.
- ✓ Svenskt Näringsliv stödjer inte det föreslagna förtydligandet om sui generis-rätten.
- ✓ Implementeringstiden bör förlängas till minst 24 månader.

Undergräv inte konkurrenskraften hos ekonomiska aktörer som befinner sig i Europa

Eftersom dataekonomin inte är begränsad till Europas gränser måste dataakten undvika att införa särskilda skyldigheter som kan få oavsiktliga konsekvenser för konkurrenskraften hos de ekonomiska aktörer som befinner sig i Europa.

Företag är oroade över regler som innebär tvingande datadelning till någon okänd tredje part, inte minst i dessa osäkra geopolitiska tider. Alla skyldigheter avseende datadelning måste ta hänsyn till riskerna med hackning och spionage. Dataakten, och även AI-lagen, kommer att leda till delning och lagring av data i betydligt större skala, vilket medför ökade kostnader, energiförbrukning och cybersäkerhetsrisker. Man kan ifrågasätta hur man ska uppfylla målen om cybersäkerhet, den gröna och digitala omställningen och samtidigt främja innovation och konkurrenskraft.

Svenskt Näringsliv har år 2021 publicerat en rapport med titeln "EUs datastrategi och datadelning"[1]. Rapporten bidrar med kunskap om vad som kommer att göra det lättare för näringslivet att dela med sig av och bättre utnyttja data på den inre marknaden och bidra till att driva på den digitala utvecklingen. Rapporten pekar på att datadelning är ett relativt nytt område, och som ett resultat av detta är också den mesta lagstiftningen på området ny. De aktörer som ska tillämpa lagstiftningen har inte getts tillräcklig tid att anpassa sig till den lagstiftning som redan finns. Det företagen efterfrågar är verktyg som kan underlätta tillämpningen av gällande lagstiftning snarare än tillkommande lagstiftning. Förslaget i dataakten att ta fram frivilligt användbara standardavtal eller standardklausuler för att underlätta B2C, B2B och B2G datadelning är därför något som Svenskt Näringsliv stödjer.

EU-kommissionen och andra berörda parter bör avstå från att införa ytterligare övergripande lagstiftning om tvingande datadelning tills det har varit möjligt att korrekt utvärdera effekterna av redan införda initiativ om datadelning, inte minst de senaste initiativen i direktivet (2019/1024) om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (direktivet om öppna data), Dataförvaltningslagen och den kommande rättsakten om digitala marknader (Digital Markets Act, nedan ”DMA”). Svenskt Näringsliv ifrågasätter om EU-kommissionen har tagit vederbörlig hänsyn till dessa initiativ i den till dataakten tillhörande konsekvensanalysen, som ju syftar till att identifiera de marginalkostnader/fördelar som är förknippade med dataakten specifikt.

Svenskt Näringsliv motsätter sig inte tillkommande regler om datadelning som är skräddarsydd för sektorer eller marknader där det påvisats luckor eller konkreta

[1] EU:s datastrategi och datadelning (svensktnaringsliv.se)

marknadsmisslyckanden. Sådana luckor eller marknadsmisslyckanden rättfärdigar dock inte övergripande regler som omfattar sektorer där inga problem har identifierats och där väl fungerande avtalsarrangemang redan finns.[2]

Konsekvensbedömningen kan underskatta kostnaderna för tvingande datadelning

Svenskt Näringsliv ifrågasätter om förslagets samtliga kostnader och fördelar har identifierats och bedömts korrekt i konsekvensanalysen. Med tanke på svårigheten att uppskatta de relevanta kostnader och fördelar som är förknippade med att införa tvingande regler för datadelning är det motiverat med en försiktig inställning till uppskattningen av kostnader och fördelar. Trots detta verkar det som om EU-kommissionen både a) potentiellt underskattar de sannolika kostnaderna och b) potentiellt överskattar de sannolika fördelarna.

Sammantaget ifrågasätter Svenskt Näringsliv om den föreslagna förordningen och dess tillhörande konsekvensanalys uppnår sina mål på ett proportionerligt sätt som ger nettonytta för europeiska konsumenter och företag.

I konsekvensbedömningen uppskattas endast två typer av kostnader kopplade till dataakten, båda i samband med utvecklingen av tekniska lösningar för datadelning:

1. en engångskostnad på 410 miljoner euro och
2. återkommande kostnader på 88 miljoner euro per år.

Dessa kostnader har extrapolerats från kostnadsberäkningar för en enda sektor[3] för vilken kostnaderna uppskattades till 83,4 miljoner i engångskostnader och 18 miljoner i återkommande kostnader).[4]

Det finns skäl att tro att konsekvensbedömningen, som endast omfattar dessa två kostnadstyper, väsentligt underskattar de verkliga kostnaderna för att införa tvingande datadelning.

---

[2] EU-kommissionen konstaterar själv att *"De intervjuade påpekade att med tanke på särdragen och de olika nivåerna av digitalisering och mognad när det gäller B2B-datadelning (till exempel har vissa sektorer redan utvecklat standarder mellan OEM-tillverkarna, medan andra inte) har varje industrisektor olika behov i detta avseende. En övergripande regleringspolitisk åtgärd skulle därför kunna medföra onödiga administrativa bördor och regelefterlevnadsbördor för vissa industrisektorer och begränsa produktiviteten."* Se Europeiska kommissionen (2022), Studie för att stödja en påverkan Bedömning av att förbättra användning av data i Europa, s. 271.

[3] The fitness tracker market.

[4] Europeiska kommissionen (2022), Konsekvensbedömningsrapport som tillhör dokumentet Förslag till förordning om Europaparlamentet och rådet om harmoniserade regler om rättvis tillgång till och användning av data (Dataakten), s. 103-104. Extrapoleringen bygger på två antaganden: i) att 25 % av företagen inom IoT kommer att göra investeringar för att inrätta och upprätthålla lämpliga tekniska medel för åtkomst till data (t.ex. API:er) trots att detta inte är obligatoriskt enligt den föreslagna förordningen och ii) att marknaden för aktivitetsarmband (ENG ”fitness tracker”) står för 5 % av EU:s intäkter från IoT.

För det första underskattar konsekvensbedömningen potentiellt kostnaderna genom att bortse från det faktum att tvingande datadelning skulle kunna undergräva incitamenten att investera i datainsamling överhuvudtaget eller i Europa. Detta skulle kunna utgöra en stor kostnad för ekonomin som helhet om förordningen innebär att investeringar aldrig görs, vilket innebär antingen att värdefulla data aldrig samlas in eller i värsta fall att en hel produkt/tjänst aldrig når marknaden.

EU-kommissionen noterar att dataakten "*apply to a bigger and broader range of stakeholders compared to the costs"*. Detta skulle dock inte längre vara fallet om kostnaderna inte är begränsade till kostnader för tillhandahållande av tekniska data utan även omfattar bredare kostnader för ekonomin från data som aldrig genereras och produkter/tjänster som aldrig når marknaden. Dessa kostnader skulle bäras av många företag och konsumenter i hela ekonomin.

Tvingande datadelning skulle kunna skada innovationen inom datainsamlingen om/där företagens incitament att investera är beroende av deras förmåga att potentiellt skapa en konkurrensfördel av dessa data. Tvingande datadelning skulle sannolikt minska företagens förmåga att skapa en konkurrensfördel – genom att låta konkurrerande företag replikera sina tjänster närmare – vilket innebär att företag kanske aldrig investerar i datainsamling överhuvudtaget.

I värsta fall kan hela affärsmodeller, som förlitar sig på förmågan att skapa en konkurrensfördel genom insamling av data, förloras. Till exempel kan en tillverkare som överväger att komma in på marknaden för fabriksrobotar vara beroende av dess förmåga att generera intäkter på eftermarknaden (t.ex. reparationstjänster). Om tillverkaren på grund av tvingande datadelning inte längre kan förvänta sig att generera samma intäkter på eftermarknaden (eftersom den skulle behöva dela data med konkurrerande företag) kan det antas att den inte kommer in på marknaden i första hand, vilket skulle undergräva inte bara datainsamlingen utan också produktionen av fabriksrobotar. På samma sätt kan ett företag också avskräckas från att träda in på en marknad om tvingande datadelning minskar dess förmåga att garantera en viss tjänstekvalitet på eftermarknaden och därigenom undergräver dess förmåga att skydda sitt varumärke på primärmarknaden.

Incitamentet att investera i datainsamling kan särskilt hämmas på tillväxtmarknader där avkastningen är osäker och/eller där det fulla värdet av data ännu inte har realiserats. Denna punkt togs upp av intervjuade intressenter från olika sektorer som varnade för att regleringsåtgärder i detta skede avsevärt skulle kunna blockera potentialen för framtida värdeskapande eftersom datadelning är ett växande område och företag fortfarande undersöker sätt att skapa värde från dessa dataset.[5]

De immaterialrättsliga ensamrätterna har som ett av sina huvudsyften att tjäna som incitament för innovation. Den föreslagna konstruktionen kan få rent av motsatt effekt. Reglerna kommer innebära att den som investerar i att digital innovation inte kan få utväxling på gjorda investeringar.

Svenskt Näringsliv konstaterar att konsekvensanalysen har utelämnat dessa kostnader trots att man uttryckligen noterat risken för att skada innovationen:

---

[5] Europeiska kommissionen (2022), Studie till stöd för en konsekvensbedömning för att öka användningen av data i Europa, s. 271-272.

"Furthermore, mandatory access rights potentially created by the legislation are also likely to reduce incentives to collect data, as well as to upset the current business models of smart machinery manufacturers in certain industry sectors"[6]

För det andra kan konsekvensbedömningen också potentiellt underskatta kostnaderna genom att bortse från de årliga kostnader på cirka 6 miljarder euro som uppskattades i den kostnads-nyttoanalys som låg till grund för EU-kommissionens konsekvensbedömning. Dessa var datainnehavarnas kostnader i samband med utarbetandet av datahanteringsavtal och administrativa allmänna omkostnader och uppskattades som en del av kostnads-nyttoanalysen för policyalternativ 2 (EU-kommissionens föredragna alternativ). I sin egen konsekvensbedömning hävdar EU-kommissionen att dessa kostnader inte är relevanta på grund av de rättsliga och tekniska skyddsåtgärder som ingår i förslaget till förordning. De har därför uteslutits från kostnaderna för den föreslagna förordningen.[7]

Det är dock oklart varför de rättsliga och tekniska skyddsåtgärder som EU-kommissionen hänvisade till inte skulle ha beaktats i den ursprungliga kostnads-nyttoanalys som låg till grund för EU-kommissionens konsekvensbedömning. Om den underliggande kostnads-nyttoanalysen utvärderar ett annat förslag än det nu föreslagna förslaget till förordning bör detta klargöras och en diskussion om hur detta kan påverka andra uppskattningar bör inkluderas. Även om nya rättsliga och tekniska skyddsåtgärder skulle minska kostnaderna förefaller det dessutom osannolikt att den årliga kostnaden på 6 miljarder euro skulle sänkas till noll.[8]

Konsekvensbedömningen kan potentiellt överskatta fördelarna med tvingande datadelning

EU-kommissionen uppskattar fördelarna med cirka 270 miljarder euro per år, varav 265 kan hänföras till åtgärder som rör utveckling av rättigheter till samgenererade data och datadelning mellan företag i dataakten. Denna fördel är summan av tre komponenter:

1. Fördelar för dataproducenter på grund av ökad effektivitet och produktivitet, 196,7 miljarder, beräknade genom att kombinera:
    a. EU:s 27 bruttoförädlingsvärde för berörda "intressenter" 2019 (1 311 511 miljarder) med
    b. En antagen ökning av effektiviteten och produktiviteten med 15 % på grund av förbättrad tillgång till och användning av data, uppskattad på grundval av intervjuer med berörda parter.

2. Kostnadsminskningar för dataproducenter på grund av minskade byteskostnader, 68,1 miljarder, beräknade genom att kombinera
    a. antalet dataproducenter (4 542 007) med

---

[6] Europeiska kommissionen (2022), Studie till stöd för en konsekvensbedömning för att öka användningen av data i Europa, s. 271.
[7] Europeiska kommissionen (2022), Konsekvensbedömningsrapport till Förslag till förordning om Europaparlamentet och rådet om harmoniserade regler om rättvis tillgång till och användning av data (Datalagen), s. 48 och s. 103.
[8] Det är särskilt förvånande att EU-kommissionen bortser frånse uppskattade kostnader med tanke på att uppskattningarna baseras på samma metod som kommissionen anställer för sina uppskattningar av Fördels (dvs. uppskattningar av intervjuade intressenter) – Förmåner som inte har förkastats. se nästa avsnitt för mer information.

   b. de beräknade byteskostnaderna för användare av IoT-lösningar för att ha eftermarknadstjänster från tredje part på 100 000 EUR, och
   c. en antagen kostnadsminskning på 15 %, uppskattad på grundval av intervjuer med berörda parter.

3. Ökade affärsmöjligheter för datainnehavare, 176 miljoner, beräknat genom att kombinera:
   a. antalet datainnehavare (6 190) med
   b. en antagen intäktsbas på 2,85 miljoner och
   c. en antagen 1% ökade affärs- och tillväxtmöjligheter på grund av ökat förtroende bland aktörerna på marknaden och förbättrad tillgång till tredje parts data (källa ospecificerad).[9]

Det finns flera skäl att tro att detta tillvägagångssätt väsentligt överskattar den verkliga omfattningen av potentiella fördelar som är förknippade med förordningen.

För det första är uppskattningen av en ökning av effektiviteten och produktiviteten med 15 % beroende av synpunkter från de potentiella datamottagarna – intressenter som skulle ha ett tydligt incitament att blåsa upp den potentiella omfattningen av fördelarna. Dessutom visar varken konsekvensbedömningen eller dess stödjande studie hur många intervjuer som genomfördes till stöd för uppskattningarna.

För det andra förefaller uppskattningen på 15 % i vilket fall som helst oproportionerlig i förhållande till varje rimlig uppskattning av vad som kan förväntas av en enda rättsakt – den motsvarar ungefär åtta år av grundläggande produktivitetstillväxt (bruttoförädlingstillväxten för EU-27 under perioden 2010–2018 var också cirka 15 %). [10] Konsekvensbedömningen hävdar således implicit att dataakten kommer att ge en produktivitetsökning som kommer att underlätta ett åttaårigt hopp på en gång.

EU-kommissionen erkänner själv att det är svårt att kvantifiera de förväntade kostnader och fördelar som är förknippade med förslaget, och att omfattningen av fördelarna i huvudsak bygger på "spekulativa tankar":

"Therefore, while it was possible to collect qualitative feedback from the public and private sector on the provisional policy options for each subtask, it was more difficult to quantify their costs and benefits, e.g., because case numbers are still small, or the data sharing practices are just emerging and stakeholders themselves do not yet know their scale and/or costs of making data available. In addition, the stakeholders consulted do not yet have a final and consolidated perception on for example the potential benefits they could draw from increased data use and availabilities in their respective domain, besides speculative thoughts".[11]

---

[9] Europeiska kommissionen (2022), Studie till stöd för en konsekvensbedömning om ökad användning av data i Europa, s. 273–275 och s. 399.
[10] Beräkning av sammansatt tillväxthastighet baserad på Eurostat (2022), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10R_2GVAGR__custom_2686062/default/table?lang=en.
[11] Europeiska kommissionen (2022), Konsekvensbedömningsrapport till Förslag till förordning om Europaparlamentet och rådet om harmoniserade regler om rättvis tillgång till och användning av data (Datalagen), s. 110. Problemet med uppskattningen av de ekonomiska fördelarna med datadelning diskuteras också på s. 117: *"Our desk research showed that there is no well-established metric of the economic benefit of data sharing in*

Med tanke på den stora osäkerhet som är förknippad med omfattningen av potentiella fördelar förordar Svenskt Näringsliv till noggrann granskning av huruvida den föreslagna dataakten fortfarande skulle ge nettofördelar med förbehåll för konservativa antaganden.

Svenskt Näringslivs ståndpunkt är därför att dataakten, i synnerhet vad gäller förslag på tvingande datadelning B2B och B2C, inte bör övervägas i detta skede. Eftersom ett förslag likväl är presenterat vill Svenskt Näringsliv i andra hand föreslå klargöranden och förbättringar enligt följande:

Kapitel 1 – Allmänna bestämmelser

Det är oklart vem som skyldigheterna att dela data ska tillämpas på, i synnerhet när det är flera aktörer involverade i leverantörskedjan.

Det är också oklart vilken typ av data som omfattas av dataakten. Svenskt Näringsliv anser att krav om tvingande datadelning B2B under alla omständigheter måste begränsas till att endast omfatta rådata. Annan data som genereras vid användning av uppkopplade produkter och relaterade tjänster, t.ex. analyserade data, processade data eller företagshemligheter måste exkluderas.

Skälen 14–17 syftar till att ge ytterligare klarhet om vilka produkter som omfattas och hur data bör tolkas, men det behövs ytterligare förtydliganden.

De inledande kapitlen i dataakten, som är inriktade på IoT-data, föreslår att användare av anslutna enheter ska få tillgång till data som genereras. Förslaget i denna del omfattar smarta tv-apparater och röstassistenter, samtidigt som stationära datorer och smarta telefoner utesluts. Dessa tenderar att i många fall fylla liknande funktioner och kan få tillgång till samma tjänster.

Det är oklart vilka komponenter i en fysisk produkt som omfattas av definitionen "produkt". Det måste också klargöras huruvida dataakten är begränsad till nya produkter eller även inkluderar befintliga produkter.

Det är också oklart vad som utgör en "konkurrerande produkt" (jfr skäl 35). I avsaknad av en definition kan förslaget tolkningsvis endast avse fysiska och rörliga föremål men utesluta "relaterade tjänster", såsom programvara och datadrivna tjänster. En sådan begränsning innebär att programvaruleverantörer eller tjänsteleverantörer indirekt kan dra nytta av att utveckla programvarudrivna produkter eller tjänster baserade på extraherade datas, som sedan konkurrerar direkt med den ursprungliga produkten eller tjänsten.

Mer allmänt är definitionen av data i dataakten och definitionerna av data i andra regelverk oförenliga. För närvarande finns det regler med olika begrepp och juridiska utgångspunkter för data (GDPR, direktiv om företagshemligheter, direktivet om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, dataförvaltningsakten etc.). För de företag som måste tillämpa reglerna blir detta problematiskt. Eftersom dataakten inte har satt frågan om begrepp och rättsliga utgångspunkter i fokus kvarstår detta problem.

---

general. […] even participants in the data economy (i.e. those sharing data, and those receiving it) struggle to quantify the direct economic value of their data activities in terms of e.g. turnover, profit, or efficiency gains".

Kapitel 2 - B2C- och B2B-datadelning

I B2B- och B2C-situationer ålägger förordningen datainnehavaren en skyldighet att göra data tillgängliga för användare och tredje parter som utsetts av användaren under vissa omständigheter.

Svenskt Näringsliv är överens om att mikro- och småföretag bör undantas från de föreslagna datadelningsskyldigheterna.

Svenskt Näringsliv anser att B2B- och B2C-dataåtkomst bör separeras för att undvika rättsosäkerhet.

När det gäller uppgifter som samlas in via konsumentprodukter kommer dataskyddsregleringen att fortsätta vara ett de facto stort hinder för datadelning. De bestämmelser som föreslås i artikel 4 och 5 innebär att datahållaren tvingas avgöra om varje data som genereras är personuppgifter eller icke personuppgifter. Detta är både kostsamt och legalt komplicerat, i synnerhet när det rör sig om sk. mixade data. Data som genereras vid användning av uppkopplade produkter eller relaterade tjänster kan dessutom inkludera även användarhändelser som rör andra användare. Det är upp till datainnehavaren att säkerställa att datadelning sker i enlighet med GDPR, men för data som rör andra än användaren är detta inte alltid möjligt vilket, med gällande förslag, innebär att datainnehavaren kan tvingas behöva bryta mot endera dataakten eller GDPR. Den osäkerhet och de administrativa bördorna som förslagen i artikel 4 och 5 innebär kan inte rimligen bäras av aktörer, utan risk för kraftigt fördyrade IoT produkter och relaterade tjänster.

Kommande DMA föreslår tvingande datadelning i vissa fall. Den förordningen väntas träda i kraft i höst och de aktörer som berörs av skyldigheterna i DMA uttrycker stor osäkerhet vad gäller implementeringen av den förordningen. Det är inte proportionerligt att gå vidare med krav på tvingande datadelning i dataakten före dess att en grundlig utvärdering kunnat göras av effekterna av de tvingande datadelningsreglerna i DMA. Dataakten riskerar annars att orsaka oförutsedda konsekvenser inom olika sektorer och skada innovations- och investeringsklimatet och de europeiska företagens konkurrenskraft.

Svenskt Näringsliv motsätter sig i första hand att dataakten utan tydliga marknadsmisslyckanden, ingriper i sunda avtalsförhållanden. Datadelning mellan företag bör fortsättningsvis bygga på avtalsfrihet. Detta så att företag i varje enskilt fall har möjlighet att besluta om och hur datadelning ska ske med beaktande av vilken bakomliggande teknisk lösning som används, vilka affärsmodeller parterna har och de legala regelverk som aktualiseras. I andra hand anser Svenskt Näringsliv att dataakten under alla förhållanden måste undanta tvingande datadelning av känsliga data, inklusive företagshemligheter. Det innebär, som angetts under rubriken för kapitel 1, att de föreslagna definitionerna i kapitel 1 måste därför ändras så att tvingande datadelning B2B endast omfattar rådata och det måste klargöras att dataakten inte omfattar tvingande delning av t.ex. algoritmer och källkod.

Kapitel 3 – Skyldigheter för datainnehavare som enligt lag är skyldiga att göra uppgifter tillgängliga

Förslaget ålägger uppgiftsinnehavarna att göra uppgifter tillgängliga för datamottagare i unionen på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor och på ett öppet sätt.

Svenskt Näringsliv är överens om att mikro- och småföretag bör undantas från de nya datadelningsskyldigheterna.

Om parterna inte kan enas om villkor för tillhandahållandet av data bör tvistlösningsorgan erbjuda parterna en enkel och snabb lågkostnadslösning. En sådan lösning kan skapa stor osäkerhet med oönskade ekonomiska risker för många berörda företag och det kommer ställas höga krav på den som ska avgöra den svåra avvägningen om skäligheten i att tvingas lämna ut data. Svenskt Näringsliv befarar att förslaget endera kan leda till att parter enas om villkor på grund av den rättsosäkerhet eller kostnad ett hänskjutande till tvistelösning kan innebära. Förslaget kan också innebära att parter inte enas och att efterfrågan på tvistelösning kommer att bli mycket stort. Att tvingas sluta avtal om datadelning kan innebära ökade kostnader för både företagen och samhället i stort.

De skyddsåtgärder som EU-kommissionen föreslagit måste närmare specificeras och kompletteras för att underlätta för parterna att enas. Förslaget gör det t.ex. möjligt för datainnehavare att komma överens om en "rimlig ersättning" med större företag. Uppgiftsinnehavaren ska för detta tillhandahålla en beräkning av ersättningen som är tillräckligt detaljerad för att den ska kunna verifieras av mottagaren.[12] Eftersom det är svårt att kvantifiera kostnaderna för datadelning kommer detta sannolikt att bli en svår övning för datainnehavarna. Underlåtenhet att specificera vad som utgör en skälig ersättning är också något som har kritiserats av nämnden för lagstiftningskontroll.[13]

Datainnehavare kan endast ta ut avgifter av små och medelstora företag för kostnader som är direkt relaterade till tillgängliggörande av uppgifter – en ersättningsnivå som förmodligen är lägre än vad som annars anses vara "skäligt". Eftersom förordningen ålägger datainnehavare att tillhandahålla kostnadsbaserad tillgång till vissa av sina konkurrenter på eftermarknader kommer detta helt klart att ha en negativ inverkan på de nuvarande incitamenten att investera i datagenerering. Svenskt Näringsliv anser att det bör övervägas om datainnehavare även i förhållande till SME företag ska kunna erhålla ”rimlig ersättning”. Hur denna kan beräknas bör närmare specificeras.

De föreslagna skyddsåtgärderna måste kompletteras för att garantera skyddet av företagshemligheter.

Det måste också anges hur datainnehavarnas legitima intressen skulle skyddas i händelse av olaglig användning av tredje part eller hur datainnehavaren ens skulle vara medveten om detta. Det förefaller som om bevisbördan för att ett sådant missbruk har ägt rum skulle ligga på den ursprungliga uppgiftsinnehavaren, vilket kan vara praktiskt svårt.

Kapitel 4 – Oskäliga villkor

Större klarhet bör ges om "god affärssed för tillgång till och användning av data" och "ensidigt införd" i detta sammanhang. Förteckningarna över beteenden som alltid är oskäliga och antas vara oskäliga bör specificeras ytterligare för att säkerställa rättssäkerheten.

Kapitel 5 – B2G-datadelning – Tillgängliggörande av data för offentliga myndigheter

[12] Europeiska kommissionen (2022), Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om harmoniserade regler om rättvis tillgång till och användning av data (datalagen), artikel 9.
[13] Europeiska kommissionens regelverk Granskning Styrelsen (2022), Yttrande om Konsekvensbedömning/datalag, s. 2.

När det gäller B2G-datadelning säkerställer förordningen tillgång till sådana data för en offentlig myndighet eller en unionsinstitution, en unionsbyrå eller ett unionsorgan som visar att det föreligger ett exceptionellt behov.

B2G-datadelning sker redan, både frivilligt och tvingande. Det är generellt välkommet att motverka fragmentering på den inre marknaden genom att föreslå ett harmoniserat ramverk. Företagen är också överens om att B2G-datadelning är nödvändig med lämpliga skyddsåtgärder för specifika användningsområden och med ett tydligt allmänintresse. Med det aktuella förslaget skulle dock offentliga myndigheter ha rätt att kräva företagsdata om t.ex. ”bristen på tillgängliga data hindrar den offentliga myndigheten eller unionsinstitutionen, unionsbyrån eller unionsorganet från att utföra en specifik uppgift av allmänt intresse som uttryckligen föreskrivs i lag”. Detta användningsfall är oklart och oproportionerligt och passar inte in i begreppet "exceptionellt behov". Förslaget vad gäller B2G-datadelning måste därför avgränsas och förtydligas.

Företagen har ett ansvar för att se till att företagsdata förblir skyddade. Ju mer data som delas, desto större är risken för exempelvis dataintrång i den egna eller mottagarens databas och desto större är risken för brott mot t.ex. sekretessregler eller röjande av företagshemligheter. Företag förlitar sig inte alltid på den offentliga sektorns integritets- och säkerhetsskydd. Dessutom saknas förtroende för hur den information som delas kommer att användas. I detta avseende har Sverige och Finland ytterligare utmaningar med B2G-datadelning på grund av principen om allmänhetens tillgång till information, en princip som gör att företag ofta tvekar att lämna över känslig information till myndigheter. Det måste därför säkerställas rättsligt att information som delas av företag, i förekommande fall, omfattas av konfidentialitet och därför inte kan vidarebefordras till andra aktörer. Dessutom bör mottagaren alltid vara transparent med hur informationen kommer att användas.

Kapitel 7 – Internationell åtkomst till och överföring av andra data än personuppgifter

I första hand anser Svenskt Näringsliv att artikel 27, punkt 1, ska strykas. Den innehåller oproportionerliga och vaga krav. Det är oklart vad som skulle utgöra godtagbara ”tekniska, juridiska och organisatoriska åtgärder, inklusive avtalsöverenskommelser” och hur varje leverantörs åtgärder skulle bedömas.

Att införa kostsamma och administrativt betungande krav för företag som tillhandahåller databehandlingstjänster kommer oskäligt belasta företag. För att skapa tydlighet bör det vara förbjudet att ge access till data när det strider mot lagar och regler.

Även om artikeln inte är avsedd att begränsa dataöverföringar kan den i praktiken bli ett hinder för att använda globala molntjänster. Bristen på tydlighet riskerar att avskräcka kunder från att använda globala tjänster som de skulle behöva eller föredra, inte minst ur ett cybersäkerhetsperspektiv då dessa tjänsteleverantörer ofta erbjuder den mest avancerade tekniken.

Lagstiftarna behöver förtydliga det avsedda syftet med denna bestämmelse, eftersom det är oklart hur artikel 27 främjar datalagens mål att öka tillgången till data, interoperabilitet och datadelning.

Kapitel 10 - Databasdirektivet

Svenskt Näringsliv stöder inte det föreslagna förtydligandet om *sui generis rätt* i artikel 7 i databasdirektivet. I den digitala ekonomin kan maskingenererade data representera värde. Insamlingen av data kan till exempel vara en bieffekt av byggandet av en digital tjänst och vara en avgörande del av affärsmodellen.

Ekonomiska aktörer som har byggt sin affärsmodell på insamling och användning av dessa uppgifter är i lika stort behov av ett skydd av sina uppgifter som andra aktörer. Förtydligandet skulle endast vara motiverat om det fanns ett marknadsmisslyckande. Det faktum att Europa släpar efter i den digitala ekonomin är inte den typen av marknadsmisslyckande, det problemet bör lösas på andra sätt än att undergräva skyddet för innovativa aktörer.

Förläng implementeringstiden

Dataakten innebär att produkter och tjänster ska utformas, tillverkas respektive tillhandahållas i enlighet med mycket långtgående krav. Svenskt Näringsliv bedömer att implementeringstiden måste förlängas till i vart fall det dubbla, dvs. *minst* 24 månader.

Konsekvenser för Sverige

EU har lagt fram en ambitiös agenda för att reglera dataekonomin. ECIPE[14] konstaterar i en rapport som granskar de ekonomiska konsekvenserna av de senaste nya regleringarna (Digital Services Act, Digital Markets Acts och AI Act) att ”*countries in Europe’s North – generally small, competitive, and open – will be most affected by these new regulatory burdens*”. Dessa regleringar har, likt datakten, presenterats med stöd av konsekvensutredningar som potentiellt har underskattat de sannolika kostnaderna och potentiellt har överskattat de sannolika fördelarna med förslagen.

Svenskt Näringsliv ansluter sig avslutningsvis till Näringslivets Regelnämnds kommentar i sitt remissvar ”*att i ärenden av denna typ som har stor betydelse för många företag och ett flertal viktiga samhällsintressen är [det] högst lämpligt att Regeringskansliet tar fram en nationell konsekvensanalys. Ett sådant underlag skulle kunna ge saklig och värdefull input och ligga till grund för det svenska förhandlingsarbetet med tillhörande positioner*.”

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Carola Ekblad

[14] ECIPE occational paper 03/2022 (After the DMA, the DSA and the New AI regulation: Mapping the Economic Consequences of and Responses to New Digital Regulations in Europe | (ecipe.org))